

Ulrik Haagerup og Orla Borg
Constructive Institute
Co/ Aarhus Universitet Bartholins
Allé 16, 1.
8000 Aarhus C

Aarhus, den 29. oktober 2023

Indstilling til Cavlingprisen: Journalist Nanna Schelde, Zetland

Serien "Sluk mens legen er god" er det mest nyskabende og konsekvensskabende stykke journalistik i 2023

I mange år har skabelonen syntes enkel for journalistik, der kan vinde kollegial anerkendelse. Cavlingprisen går ikke sjældent til en afdækning af en skandale med en klar skurk, identificerbare ofre og tydelige konsekvenser gerne i form af afskedigelser af de ansvarlige.

Den slags journalistik fortjener fortsat ros. For den er vigtig.

Men i en tid, hvor flere og flere danskere vender ryggen til den traditionelle journalistik, er det afgørende, at vort fag også får andre rollemodeller at navigere efter. Nogle, der tør udfordre de gængse berettermodeller, de normale vinklinger og de stereotype skabeloner for, hvad vort fag kan og vil.

Gør vi, som vi plejer, får vi nok de resultater, vi plejer at få. Og presset på traditionelle nyhedsmedier og deres muligheder for at lave den grundige og tidskrævende journalistik indikerer, at tiden er til nytænkning.

Sådan en nytæinker er Nanna Schelde.

Hendes artikelserie om børns brug af skærme er et fremragende eksempel på, hvad ægte journalistisk nysgerrighed, vedholdenhed, inddragelse af brugerne, passioneret historiefortælling, løsningsorientering og kombinationen af kritisk og konstruktiv tænkning kan skabe af engagement og konsekvenser.

Næppe nogen historie har som Nannas i 2023 ramt så rent ind i børnefamiliers, læreres, psykologers og pædagogers udtalte bekymringer. Og næppe noget stykke journalistik har så hurtigt skabt så mange reaktioner og udløst så store ændringer i regler, kodeks og adfærd, som Nanna Scheldes mission om at finde ud af, om hendes ti-årige datter skal have en smartphone som alle de andre i 4. klasse.

Tillad os at gennemgå, hvorfor Nanna Scheldes serie er værd at udpege som årets vigtigste:

Tilgangen

Normalt veksler vi traditionelle journalister mellem to måder at fortælle på: Enten postulerer vi, at vi er objektive og referer fakta, iagttagelser og andres udtalelser. Det bliver hurtigt lidt kønsløst, koldt og klinisk. Alternativet er for mange at skrotte objektiviteten og lade sine egne subjektive synspunkter være drivende. Det giver ofte mere personlighed, kant og mere opmærksomhed. Men når journalistikken krydser ind over grænsen til aktivisme eller politik, koster det på troværdigheden.

Nanna Schelde bruger sin egen tvivl og sin egen nysgerrighed som motor: Hvad er det rigtige for min datter? Hvad siger eksperterne, data, de unge selv deres lærere, andre forældre? Dermed bliver fortællingen autentisk, personlig, passioneret, men uden fordomme og med høj troværdighed. Og i modsætning til, hvad de fleste af os andre har lært på journalistuddannelser og i praktikken, at god journalistik reducerer kompleksitet og skab vinkles skarpt for at blive forstået, så skaber tvivl engagement og dialog: For når man er i tvivl, så spørger man andre, hvad de synes for at blive klogere sammen.

Inddragelsen

Normalt, så er den undersøgende journalistik planlagt i lange forløb, og læsere, seere og lyttere bliver kun involveret i takt med, at artiklerne bliver offentliggjort.

Nanna Schelde spørger fra starten af serien om hjælp til ideer, retning, cases, viden og synspunkter fra sine læsere; dem, Zetland kalder sine medlemmer. Og serien igennem er det medlemmerne, der giver nye vinkler, uddybninger, reaktioner og ny udvikling. Brugerne føler sig hørt, og journalisten får pludselig en rolle som moderator af en offentlig samtale, der pludselig eksploderer, fordi alle oplever det samme problem, og deler den sammen tvivl og bekymring: Hvad er konsekvenserne af de mange timer, vores unge og vi selv bruger på at kigge ind i skærmene i stedet på hinanden?

Vinklingen

Normalt vinkler den gode journalist på den klare skurk og det stakkels offer.

I Nannas serie er der ingen entydige skurke. Måske er det os alle sammen: Techgiganter, politikere, medier, forældre, andre unge, lærere. Og ofrene er måske både de unge, vores forhold til vores børn, vores familieliv, vores koncentrationsevne og vores fællesskab. Det er kompliceret. Og netop kompleksiteten er seriens styrke, der skubber læseren/lytteren videre sammen i selskab med fortælleren.

Rollen

Normalt spiller journalisten bag de store afslørende historier rollen som anklager med konfrontations-interviews og truende begæringer om aktindsigt – eller som dommer, der fælder dom over skurken.

Nanna Schelde spiller en anden rolle: Hun er læsernes bedste ven, der stiller sig ved siden af og undersøger sammen med eller for de andre forældre, der føler sig afmægtige. Hun giver gode råd,

lytter og deler sin viden, sin tvivl og sin passion for at komme tættere på den bedst mulige beslutning til gavn for sin datter og hendes jævnaldrende.

Journalister ligger generelt lavt på troværdighedsbarometeret – dernede mellem ejendomsmæglere, bilhandlere, politikere og influencere, der også lider under en opfattelse i befolkningen af, de professioner ikke altid er til at stole på, og at deres handlinger bygger på ønsket om, at ville tjene penge på os andre eller i hvert fald på os til at mene det samme som dem selv. Clickbaite med skævvredne rubrikker, der blot skal skabe opmærksomhed og grundlag for indtjening, slet skjult politisk vinklede historier og enøjet journalistik, hvor tallet nok er rigtigt, men billedet, det skaber er forkert, er i mange lande ved at skubbe journalistikken væk fra de mennesker, der skal betale for den.

Rollen som ven, der vil det bedste og som er til at stole på, er fremtidens mediers såkaldte *brand promise*.

Vil vi andre journalister og vores chefer lære, hvordan man bliver opfattet som en god ven, der ikke blot taler folk efter munden, kan vi lære en del af Nanna Schelde og Zetland.

Forløbet

Normalt stopper den undersøgende journalistik, når problemet er afdækket, når den ansvarlige er afskediget, kommissionen er nedsat eller advokatundersøgelsen bestilt.

Nanna Schelde stopper ikke med at fortælle om problemet. Hun leder efter inspiration til mulige løsninger. Hvordan har gymnasiet i Nyborg tacklet at indsamle mobiltelefoner i skoletiden? Hvordan laver familierne regler for skærmtid? Hvordan er lovgivningen i andre lande? Hvilke ideer har brugerne, lærerne, eksperterne, politikerne? Og virker de? Og kan de skaleres? Den løsningsorienterede journalistik, der kun giver mening, hvis den bygger ovenpå grundig dokumentation af et væsentligt problem, giver håb. Den viser, at det kan lade sig gøre at gøre noget, uden at journalisten argumenterer for, at det er den eneste rigtige løsning, Men den fratager de ansvarlige (politikere, skoleledere, forældre, de unge) argumentet, at det ikke kan lade sig gøre. At problemet er uafvendeligt. For det kunne jo lade sig gøre i det andet land, i den anden by, i den anden skole, i den anden klasse, eller hjemme hos Louise i 6B.

Konsekvenserne

- I en af de største politiske u-vendinger i nyere tid, udtrykker regeringen og et stort flertal i Folketinget nu ønske om, at det teknologi-tog, der har suset gennem grundskolen og ungdomsuddannelserne, skal bremse op.
- Statsminister Mette Frederiksen kobler mobilene sammen med unges mistrivsel.
- Undervisningsminister Tesfaye siger direkte, at regeringen nu vil have, at skærmene skal fylde mindre i skolernes, og der skal mere fokus på papir og bøger.
- Flere og flere skoler og gymnasier har fået eller strammet deres skærmpolitik.
- Regeringens eksterne tech-ekspertgruppe anbefaler, at der skal være en tidsbegrænsning på børns brug af sociale medier.
- Sundhedsstyrelsen præsenterede i oktober 2023 en række nye anbefalinger om brug af skærm til børn, unge og voksne, som blandt andet opfordrer til, "at man ikke lader

skærmen fylde så meget i hverdagen, at man glemmer fysisk socialt samvær med venner, familie eller klassekammerater”.

- Børns Vilkår har udgivet en længere skrivelse om det samme.
- To arbejdsgrupper under Børne-og Undervisningsministeriet udkommer med en række nye mobil- og skærmanbefalinger til grundskolen og ungdomsuddannelserne for at sikre, at skærme ikke fylder for meget i undervisningen og i fritidstilbud.
- Det ansvar, der før Nanna historier var individuelt hos den enkelte forælder, bliver nu også adresseret kollektivt.
- Det er allerede nu blevet mere socialt acceptabelt blandt unge at lægge mobilen fra sig og kigge op fra den digitale virkelighed.

Opsummeringen

Nanna Schelde fortjener at få tildelt Cavlingprisen 2023 ikke blot, fordi hun har leveret det mest rendyrkede eksempel på, hvad den konstruktive journalistik kan tilbyde vort fag. Hun fortjener den for den vedholdenhed, den velskrivenhed, den ordentlighed og den nysgerrighed, der skal lyse op i tidens turbulente mediehav som vort fags fyrtårn.

Med venlig hilsen

Orla Borg, leder af fellowship-programmet på Constructive Institute og tidligere prisvindende undersøgende journalist på Jyllands-Posten

Ulrik Haagerup, stifter af Constructive Institute, tidligere Cavlingprisvinder og undersøgende journalist på Jyllands-Posten